

A
HERMAN
OTTÓ
MÚZEUM
ÉVKÖNYVE

LVIII–LIX. (2019–2020)

ANNALES
MUSEI
DE HERMAN
OTTÓ
NOMINATI
2019–2020

ANNALES MUSEI DE HERMAN OTTÓ NOMINATI

A HERMAN OTTÓ MÚZEUM
ÉVKÖNYVE
LVIII–LIX.

MISKOLC
2020

Jahrbuch des Herman Ottó Museums, Miskolc (Ungarn)
Yearbook of the Herman Ottó Museum, Miskolc (Hungary)
Les Annales du Musée Herman Ottó, Miskolc (Hongrie)

Főszerkesztő:
SZOLYÁK PÉTER

Szerkesztette:
TÓTH ARNOLD

A szerkesztésben közreműködött:
BÉKÉSI GÁBOR–JAKAB MÁTYÁS ANDRÁS

Technikai szerkesztő:
TÍMÁR TAMÁS

ISSN 0544–4225

Borítóterv:
FEKETE RÓBERT, SZOLYÁK PÉTER

Lektorálta:
Dobrik István, P. Fischl Klára, Gödölle Mátyás, Gyulai Éva, Kuklay Antal, Kulcsár Gabriella,
Kunt Gergely, Raczky Pál, Tabajdi Gábor, Tringli István

Angol fordítás:
Dúró Tímea, Medve Csaba, Módis Péter, Tóth Arnold és a szerzők

Borítóképek (balról jobbra):

1. Ernst Gräser: Lottchen am Klavier. Kovács Sarolta zongoraművész nő portréja, 1910.
(Jeszenszky Géza tulajdona)
Ernst Gräser: Lottchen am Klavier. Portrait of Sarolta Kovács, pianist, 1910. (Property of Géza Jeszenszky)
2. A Numizmatikai Társulat által Leszih Andornak adományozott névre szóló emlékérem, 1961.
(Herman Ottó Múzeum, HOM HTD 84.48.56.)
*Commemorative medal awarded to Andor Leszih by the Society for Numismatics, 1961.
(Herman Ottó Museum, HOM HTD 84.48.56.)*
3. Egy parasztcsalád lakodalma: Haraszti István és M. Béres Mária házassági képe, Bódvavendégi, 1937. Veres József felvétele (Herman Ottó Múzeum, HOM Gynsz. 15/2012)
A Wedding of a Peasant Family: Marriage photo of István Haraszti and Mária M. Béres, Bódvavendégi, 1937. Photo by József Veres (Herman Ottó Museum, HOM Gynsz. 15/2012)

A kötet megjelenését a Nemzeti Kulturális Alap Közgyűjtemények Kollégiuma támogatta.

Kiadja a miskolci Herman Ottó Múzeum
Felelős kiadó: Dr. Szolyák Péter PhD, múzeumigazgató
A kötet megjelenését gondozta: TT Play Kft., Tímár Tamás, Debrecen

Nyomda és kötészet: Kapitális Nyomdaipari Kft., Debrecen
Felelős vezető: ifj. Kapusi József ügyvezető igazgató

TARTALOM

<i>Előszó</i>	9
JAKAB Mátyás András–SIMON László <i>Leszih Andor emlékezete</i>	11
RÉGÉSZET	
CSENGERI Piroska–P. FISCHL Klára–HAJDÚ Melinda– LÁTOS Tamás–PUSZTAI Tamás–TÓTH Krisztián <i>Mezőkeresztes–Lapos-halom újkőkori településének roncsolásmentes kutatása</i>	19
P. FISCHL Klára–KOÓS Judit–MENGYÁN Ákos–SOMOGYI Krisztina <i>Vatta–Testhalom – Részekből egész</i>	41
B. HELLEBRANDT Magdolna <i>A Gáva-kultúra föld- és vízivára Prügy–Tökföldön</i>	65
SZÖRÉNYI Gábor András–PUSZTAI Tamás et al. <i>Hét metszet a Hernád folyó völgyéből.</i> <i>Az M30-as Miskolc–Kassa autópálya építését megelőző régészeti feladatellátás és kutatás</i>	103
CSENGERI Piroska–KERTÉSZ Gabriella Nikoletta <i>A Herman Ottó Múzeum régészeti kutatásai 2015–2016-ban</i>	149
TÖRTÉNETTUDOMÁNY	
TIHÁNYIOVÁ, Monika <i>A gombaszögi pálos kolostor</i>	191
GYULAI Éva <i>Pulszky Terézia és Malwida von Meysenbug rajzai az angliai emigrációban</i> <i>(Ventnor és környéke, Wight sziget, 1855–1856)</i>	205
FÁBIÁN Máté <i>A vármegye vezére. Borbély–Maczky Emil főispáni szerepfelfogásának alakulása</i> <i>a két világháború között</i>	243
KIS József <i>A Virág-ügy. Konceptió eljárás a miskolci jobboldali szociáldemokraták ellen</i>	253

GÁL Máté	
„Lobkovitz László megyei főelőadó úr ellen panasszal fordulok Elnök úrhoz.”	
<i>Zavarok az Állami Egyháziügyi Hivatal vidéki működésében</i>	269
SURÁNYI Béla	
<i>Fejezetek a hazai állattenyésztés-politika történetéből (1867–1989)</i>	281
NÉPRAJZ	
BODNÁR Mónika	
<i>Üvegnegatívok Bódvavendégiből 3. Egy parasztszalád lakodalma</i>	305
MŰVÉSZETTÖRTÉNET	
HAJDÚ Ildikó–KÁKÓCZKI András	
<i>Művészet, önkéntesség, múzeum.</i>	
<i>Fejezetek a képzőművészethez kapcsolódó civil szervezetek miskolci történetéből</i>	323
HAJDÚ Ildikó	
<i>Matyó asszony Miskolcon. Sóváry János szobrának története</i>	341
PIRINT Andrea	
<i>Arckép és önarckép. Dr. Nagy Róbert orvos-műgyűjtő portréja</i>	355
VÁMOSI Katalin	
<i>A tiszaujvárosi Patrona Hungariae Római Katolikus Templom építéstörténete</i>	371
KÖZLEMÉNYEK	
SZAKÁLL Sándor	
<i>Aragonit utáni opál átalakok a tarcali dácsit köfajtából</i>	389
HAZAG Ádám	
<i>Vésett pengéjű kardok a Herman Ottó Múzeum történeti fegyvergyűjteményében</i>	393
HIDEG Ágnes	
<i>Kovács Sarolta zongoraművésznő (1891–1979).</i>	
<i>Adatok Miskolczy-Simon Jánosné / Thurzó Nagy Lászlóné életútjához</i>	409
KURUCZ Ádám	
„Messze vagyok tőled rózsám, Aradon.”	
<i>Radeczky Lajos szakaszvezető katonakönyve</i>	419
PRÓKAI Margit	
<i>Mérföldkövek Miskolc közkönyvtárainak 140 éves történetében</i>	445
VIGA Gyula	
<i>Szabadfalvi József és a kézművesség kutatása</i>	453
Szerzői útmutató	461

TABLE OF CONTENTS

<i>Preface</i>	9
JAKAB, Mátyás András–SIMON, László <i>In memory of Andor Leszih</i>	11
ARCHAEOLOGY	
CSENGERI, Piroska–P. FISCHL, Klára–HAJDÚ, Melinda– LÁTOS, Tamás–PUSZTAI, Tamás–TÓTH, Krisztián <i>Non-destructive research of the Neolithic settlement at Mezőkeresztes–Lapos-halom</i>	19
P. FISCHL, Klára–KOÓS, Judit–MENGYÁN, Ákos–SOMOGYI, Krisztina <i>Vatta–Téshalom – Assembling the whole from its parts</i>	41
B. HELLEBRANDT, Magdolna <i>Hillfort and water fortress of the Gáva-culture at Prügy–Tököföld</i>	65
SZÖRÉNYI, Gábor András–PUSZTAI, Tamás et al. <i>Seven sections from the Hernád Valley. The archaeological research project prior to the construction of the M30 motorway between Miskolc–Kassa</i>	103
CSENGERI, Piroska–KERTÉSZ, Gabriella Nikoletta <i>Archaeological research at the Herman Ottó Museum in 2015–2016</i>	149
HISTORY	
TIHÁNYIOVÁ, Monika <i>The Pauline Monastery of Gombaszög</i>	191
GYULAI, Éva <i>The drawings of Terézia Pulszky and Malwida von Meysenbug made in emigration to England (Ventnor and surroundings, Isle of Wight, 1855–1856)</i>	205
FÁBIÁN, Máté <i>The leader of the county. The development of Emil Borbély-Maczky's conception of the role of count between the two World Wars</i>	243
KIS, József <i>The Virág-affair. Conceptual trial against the right-wing social democrats in Miskolc</i>	253

GÁL, Máté	
<i>“I complain to Mr. President against the county’s Chief Executive László Lobkovitz.”</i>	
<i>Disruptions in the regional operation of the State Ecclesiastical Office.....</i>	269
SURÁNYI, Béla	
<i>Chapters from the history of Hungarian animal husbandry policy (1867–1989)</i>	281

ETHNOGRAPHY

BODNÁR, Mónika	
<i>Glass negatives from Bódvavendégi, Part 3. A wedding of a peasant family.....</i>	305

ART HISTORY

HAJDÚ, Ildikó–KÁKÓCZKI, András	
<i>Art, volunteering, museum. Chapters from the history of non-governmental organizations</i>	
<i>related to the fine arts in Miskolc</i>	323
HAJDÚ, Ildikó	
<i>“Matyó” mother in Miskolc. The story of the sculpture by János Sóváry</i>	341
PIRINT, Andrea	
<i>Portrait and self-portrait. Portrait of doctor-art collector dr. Róbert Nagy</i>	355
VÁMOSI, Katalin	
<i>The history of the construction of the Roman Catholic Church Patrona Hungariae in Tiszaújváros</i>	371

PROCEEDINGS

SZAKÁLL, Sándor	
<i>Opal pseudomorphs after Aragonite from the Tarcál Dacite quarry.....</i>	389
HAZAG, Ádám	
<i>Swords with engraved blades in the historical weapon collection of the Herman Ottó Museum.....</i>	393
HIDEG, Ágnes	
<i>Sarolta Kovács, pianist (1891–1979).</i>	
<i>Information on the life of the spouse of János Miskolczy-Simon / László Thurzó Nagy.....</i>	409
KURUCZ, Ádám	
<i>“I am far from you my rose, in Arad.” Manuscript military book of Lajos Radecky</i>	419
PRÓKAI, Margit	
<i>Milestones in the history of public libraries of Miskolc</i>	445
VIGA, Gyula	
<i>József Szabadfalvi and the research of handicrafts</i>	453
<i>Author’s guide.....</i>	461

MÉRFÖLDKÖVEK MISKOLC KÖZKÖNYVTÁRAINAK 140 ÉVES TÖRTÉNETÉBEN

Prókai Margit

II. Rákóczi Ferenc Megyei és Városi Könyvtár, Miskolc

Absztrakt: Az elmúlt 140 év alatt több mérföldkő jellemzi a város közkönyvtárainak történetét, melynek előzményei 1878-ig nyúlnak vissza: ekkor nyitotta meg nyilvános könyvtárát az evangélikus gyülekezet a város minden polgára előtt. 1899-ben a Borsod-Miskolczi Közművelődési és Múzeum Egyesület nyilvános múzeumot és benne könyvtárat hozott létre, amelyet a miskolci közkönyvtárak hivatalos elődjének, fontos mérföldkőnek tekintünk. 1949-ben Miskolci Közkönyvtár alapításáról döntött a város a Déryné utcában, mely befogadta a múzeumi nyilvános könyvtár gyűjteményét. 1952 őszén a Kereskedelmi és Iparkamara Erzsébet téri épületében a korábbi közkönyvtárak gyűjteményi örököséként létrejött a Megyei Könyvtár. Az 1956 szeptemberétől II. Rákóczi Ferenc Könyvtár néven működő intézmény keretéből 1960 elejétől a Városi Könyvtár hat fiókkönyvtárral kivált. Ez a szakítás a hullámvölgyek negatív mérföldköve lett. Az 1972-es év pozitív mérföldkőnek számít, hiszen ekkor épült meg az első, könyvtár számára tervezett épület Miskolcon a Népkert mellett. 2013 januárjától a Miskolci Városi Könyvtár és Információs Központ önálló működése megszűnt, a város fenntartásában beolvadt a II. Rákóczi Ferenc Megyei és Városi Könyvtár szervezetébe. Ezzel a mérföldkővel a város közkönyvtára az ország egyik legnagyobb megyei hatókörű városi könyvtárává vált.

Kulcsszavak: Miskolc, könyvtártörténet, közkönyvtárak, helytörténet

Miskolc valamennyi könyvtártípust felölelő könyvtártörténete a középkortól napjainkig ível, amelyben gazdag múlt és hullámvölgy intenzitás jellemzi mind a mennyiségi, mind a minőségi adatokat, tényeket. Voltak mostoha körülmények, finanszírozási nehézségek a város könyvtárainak történetében, de ennek az ellenkezője is időről időre beigazolódott, a párhuzamos működésén át egészen az eufemisztikus „Miskolc a könyvtárak városa” szlogenig.

A különböző könyvtártípusok sokaságát a középkori egyházakhoz, felekezetekhez kapcsolódó könyvtárak alapozták meg és szinte velük egyidős a keretekben működő iskolai könyvtárak kialakulásának története is. Európai és hazai könyvtártörténetünk alapjai keresztény kultúránk gyökereihez kapcsolódnak, a koraközépkori kéziratos kódexek korától a könyvnyomtatás megjelenéséig. Bármilyen szerzetesi rend, később felekezet is jött létre, a könyvek gyűjtését, a múlt írott emlékeinek és hagyományainak őrzését mindig nélkülözhetetlennek tartották. Miskolcon

is hasonlóak könyvtártörténeti előzményeink, hiszen itt is az első középkori, 1560-as alapítású református iskola könyvtára alapozta meg ezt a történetet, amely máig ható gazdagságot, értékeket hozott a város kulturális életébe. Bár ez a gyűjtemény az évszázadok során a történelem viharáiban folyamatosan változott, mégis, a mai napig őrizzük ezt az örökséget, amely a Lévay József Muzeális Könyvtár állományával bekerült a város közkönyvtárába, a történeti szempontból több könyvtár örökségét megőrző II. Rákóczi Ferenc Megyei és Városi Könyvtár gyűjteményébe.

Miskolc felekezeteinek története a 19. század második felére, 1880-ra arányos kiegyenlítődést mutat a katolikus (32,9%) és református (32,5%) egyház tekintetében, melyek mellett jelentős arányú az izraelita felekezet (24,5%), legkisebb az evangélikusok aránya (8,3%) (ZSEDÉNYI 1929, 55). Ezek az arányok folyamatosan változtak, 1920-ra a város lakosainak csaknem fele római katolikus, negyede pedig református vallású lett.

Valamennyi egyház keretében léteztek könyvgyűjtemények, könyvtárak, amelyek sorsa korszakonként meghatározta a város könyvtárainak történetét. Az első miskolci református iskola gyűjteménye fontos könyvtártörténeti örökségünk, jelenleg is közkönyvtár része, ám a saját korában szűkebb közönséget szolgált, az iskola tanárainak és diákjainak olvasási igényeit elégítette ki. Hasonló célokat szolgált a katolikus főgimnázium könyvtára, amelyet 1760 körül alapítottak, valamint az állami polgári fiúiskola 1875-ben, és az állami felső kereskedelmi iskola 1886-ban alapított könyvtára (VORT 1999, 1274). Az iskolai könyvtárak mellett fontos szerepet töltek be a 19. század első felétől alakult nyilvános olvasókörök, olvasóegyletek és olvasótársaságok. Ezek szerepe az olvasás népszerűsítésében és az olvasóközönség körének szélesítésében vitathatatlan, ám szervezeti kereteik, gyűjteményük nem érte el a nyilvános közkönyvtárak elvárásait, ezért nem is tekinthetjük őket azoknak. Jó alapot teremtettek azonban ahhoz, hogy a 19. század második felében megnyíló nyilvános könyvtárak olvasóközönsége egyre nagyobb igénnyel és elvárásokkal forduljon a közkönyvtári szolgáltatások felé.

A város könyvtártörténetében a 20. században két időszak alatt is jellemző volt, hogy a közkönyvtári feladatot párhuzamosan két intézmény is ellátta. Az egyik ilyen időszak az 1900–1914 közé eső intervallum, mivel ekkor még működött az első, evangélikusok által működtetett nyilvános könyvtár és már megkezdte működését a második mérőföldkönek számító múzeumi könyvtár is. Az első világháború éveit a működések bizonytalanra válása miatt nem számítjuk ehhez az időszakhoz, mert az javarészt mindkét könyvtárban korlátozott volt. A második párhuzamos működésű korszak 1960–2012 közé esik, hiszen ekkor a közkönyvtári városi feladatokat egymás mellett a városi és a megyei könyvtár is ellátta. Ezek az időszakok a helyi könyvtártörténetben a hullámzó intenzitás jellegzetes bizonyítékai.

Miskolc közkönyvtárainak története a 19. század második feléig nyúlik vissza, hiszen az akkor legkisebb felekezet, az evangélikus egyház 1876-ban alapította és 1878-ban felekezettől függetlenül, a város minden polgára előtt megnyitotta nyilvános könyvtárát. Városunk közkönyvtárainak történetében ez mindenképpen az *első mérőföldkönek* számít.

A gyűjteményt Árvay Teőreök Sándor törvényszéki bíró magánkönyvtára alapozta meg, akinek 1876-os halála után a testvére, Teőreök Vilma a könyvtárat a nyilvánosság feltételével az evangélikus egyháznak

adományozta. Az alapító további tárgyi és pénzbeli adományaival gondoskodott a könyvtári bútorokról és a működés fenntartásáról is, így 1878. április 28-án a könyvtár megnyílt a miskolci közönség előtt. A könyvtárat kizárólag helyben lehetett használni, a prézensz szolgáltatások azonban ingyenesek voltak. A gyűjteményt a század utolsó évtizedében még egy magánkönyvtári hagyaték gazdagította, Jóny Tivadar 20 ezer kötetes anyagából a duplum példányok, mintegy 1560 mű és 2110 kötet (TÓTH 2000, 59) került az első miskolci nyilvános közkönyvtár anyagába. 1901-ben a könyvtár állománya a kiadott kótetkatalógus szerint 7542 művet tartalmazott 10.587 kötetben. A város első közkönyvtára iránti érdeklődésre jellemzőek a használói adatok, amelyek a nyitás évében (1878) 219 főt regisztráltak. A város lakossága ekkor 32 ezer fő körüli volt, a használók száma tehát nem érte el az 1%-ot. A századforduló éveire azonban megháromszorozódott a könyvtárhasználók száma. 1900-ban a 624 fős látogatószámmal a könyvtárhasználói arányok tekintetében kicsivel meghaladta az 1%-ot, mert időközben a város lakóinak száma már 61.767 főre növekedett. A könyvtár építésére a gyűlekezet 1903–1911 között jelentős állami dotációt, segélyt kapott, évi 2000 koronás részletekben, ám az országos felügyelő javaslatára, miután az építést nem kezdték meg, a segélyt 1912-ben visszavonták (VORT 1999, 1280).

Az evangélikus egyház kereteiben működő első miskolci nyilvános könyvtár néhány évtizedes történetével, 1878 és 1914 között aktívan szolgálta a város olvasni vágyó közönségét. Az első világháborút követő években nyilvános könyvtári feladatait fokozatosan átvette a múzeum kereteiben működő könyvtár. Gyűjteménye ma is ugyanott, az egyház lelkészi hivatalában található, a könyvtár névadója az alapító Árvay Teőreök Sándor lett, muzeális ritkaságaival értékes egyházi gyűjteménnyé, tudományos könyvészeti kutatás lelőhelyévé vált.

1899-ben a Borsod-Miskolczi Közművelődési és Múzeum Egyesület nyilvános múzeumot és könyvtárat hozott létre, amelyet a mai napig a miskolci közkönyvtárak hivatalos elődjének, egyben a *második könyvtártörténeti mérőföldkönek* tekintünk. Ám hiába szerettek volna a miskolciak az Avas-tetőn siklóvasúttal megközelíthető Kultúrpalotát és benne nyilvános közkönyvtárat a 20. század első felében, ez sajnos nem valósult meg a két világháborúval sújtott mostoha történelmi időszakban. A könyvtár ekkor a múzeum papszeri épületében, szűkös körülmények között működött.

Borsod vármegye törvényhatósága és Miskolc városa az 1898-ban létrejött Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelőségének, valamint az országos trendeknek a hatására alapította meg 1899-ben a Borsod-Miskolci Közművelődési és Múzeum Egyesületet, ugyanekkor kiadta az első alapszabályzatát, egy év múlva a múzeumi bizottság ügyrendjét majd a múzeum katalógusát is (VOIT 1999, 1276).

A könyvtárat a múzeum terei közé sorolták be, eredetileg szakkönyvtárnak szánták (VOIT 1999, 1277), de mivel a miskolciaknak nem állt rendelkezésre a városban közkönyvtár, kényszerűségből a múzeumi könyvtár töltötte be ezt a funkciót a 20. század első felében. 1901 őszen ugyan még csak két szoba és egy nagyterem állt a múzeum rendelkezésére a régi református iskola épületében, ekkor kaptak még két szobát az emeleten (VOIT 1999, 1274), ahol a női kereskedelmi iskolával is osztozniuk kellett, egészen 1927-ig. A Múzeum első, 1902-ben megnyitott kiállításában a papszeri épület egyik termében a könyvtári gyűjteményt mutatták be, mely akkor meghaladta a 700 kötetet (DOBROSSY 2003, 934).

1902-ben az egyik helyi lap¹ cikke „Nyilvános közkönyvtárat Miskolcnak!”, már a címével is jelzi az olvasóközönség igényeit. 1906-tól a könyvtár gyűjteményébe számos tudományos folyóirat, közlöny (Magyar Könyvszemle, Századok, Nyelvtudományi Közlemények stb., VOIT 1999, 1281) is folyamatosan bekerült, amelyeket részben a könyvtári főfelügyelőség, részben a Magyar Tudományos Akadémia biztosított. Ezeket a nagy múltú időszak kiadványokat több mint száz éven át megőrizte a város közkönyvtári gyűjteménye. A Magyar Könyvszemle, egyik legrégebbi folyóiratunk, az indulás évétől, 1876-tól megtalálható ma is a II. Rákóczi Ferenc Könyvtár központi épületében.

Már a 20. század első éveiben fölmerült a múzeum és a könyvtár további bővítésének igénye, illetve új épület vagy épületszárny építése is. A tervezett Kulturpalota épülete a múzeumot és a nyilvános könyvtárat is magába foglalta volna, ám az 1910-es erről szóló pozitív városi döntés ellenére, telekvita miatt az építkezés elhalasztódott, az első világháború kitörése miatt pedig a bővítésre soha nem került sor. Ekkor a könyvtár a múzeum épületének emeleti részén, a kereskedelmi leányiskola mellett kapott helyet.

1911-ben a könyvtár jelentős magánkönyvtári gyűjteménnyel gyarapodott, Horváth Lajos (1824–1911) főrendiházi tag, országgyűlési képviselő adományával, mely másfélezer kötetes gyarapodást jelentett

halála után. Ezzel együtt a gyűjtemény nagysága meghaladta a 4000 kötetet. Az eredeti tulajdonosi bélyegzővel ellátott kötetek példányai ma is megtalálhatóak a II. Rákóczi Ferenc Könyvtárban.

Miskolc 1912-ben, a Magyar Városok Statisztikai Évkönyve adatai alapján a 27 törvényhatósági joggal felruházott város között a könyvtárügy fejlettségét tekintve a legutolsó helyen állt (DOBROSSY–STIPTA 2007, 407). Az első világháborút és a trianoni döntést követő években a könyvtár gyűjteménye hányattott körülmények közé került, majd 1923-ban nyílt meg újra a nagyközönség előtt, hetente háromszor, délután 3–6-ig tartott nyitva (DOBROSSY–STIPTA 2007, 407). Kölcsönözni azonban ekkor sem lehetett, a könyvtárat kizárólag helyben lehetett használni.

A gyűjtemény 1927–28-ban újabb értékes adománnyal, hagyatékkal gyarapodott. Nyitray Dániel (1891–1971) miskolci festőművész öt régi naptárat adományozott a könyvtárnak, ezáltal a Miskolci Nemzeti Kalendárium és a Miskolci Közönséges Naptár számai további évfolyamokkal bővültek (KIS 2001, 30).

1928. február 1-jén a miskolci Reggeli Hírlap tudósított a Szendrey-hagyaték átvételéről, amelyek között számos unikum szerepelt, többek között Benkő Sámuel: „*Topographia oppidi Miskoltz*” című műve is, mely a város történeti orvosi, közegészségügyi leírásának második kiadása, 1818-ból (KIS 2001, 29). A várostörténeti monográfia szerzője, Szendrey János (1857–1927) történész könyvtárából a mű első kiadása és más kötetek is megtalálhatóak a közkönyvtári gyűjteményi örökségben.

1927 jelentős eredményei közé tartozik, hogy a Borsod-Miskolci Múzeum a papszeri iskolaépületet teljes egészében birtokba vehette. „Az épület 4 kisebb földszinti szobáskája kivételével 16 terem adott helyet az állandó kiállításnak és a nyilvános könyvtárnak” (DOBROSSY–STIPTA 2007, 397). A könyvtár olvasóterme és könyvraktára ekkor a földszinten egymás mellett helyezkedett el. Az 1930-as évek elején a könyvtár állománya 16.619 kötetet tartalmazott, az olvasók száma 1931-ben 3013 fő, 1932-ben 3104 fő volt (VOIT 1999, 1284). A város lakossága ekkor 94.539 fő volt, tehát a használók aránya valamivel meghaladta a 3%-ot.

A Közgyűjtemények Országos Főfelügyelősége az 1936. évről szóló jelentésében a „könyvtári viszonyokat tarthatatlannak s Miskolc városhoz és Borsod vármegyéhez méltatlannak” tartja (VOIT 1999, 1287). A könyvtárügy a miskolci kultúra „egyik legfájóbb sebe” ekkor, Zsedényi Béla szerint is (ZSEDÉNYI 1929, 89).

1 Szabadság, 1902. június 18. 2. p.

Sassy Csaba költő 1938-as cikkében a miskolci Termés című folyóiratban „*Lesz-e városi közkönyvtár?*” címmel újra foglalkozik a témával (Kis 2001, 33). Korábban Hodobay Sándor polgármester is fölvetette, hogy a közkönyvtárnak a Kereskedelmi és Iparkamara Erzsébet téri épületébe kellene költöznie, hogy a szűkös múzeumi körülményekre végre megoldást találjanak (Kis 2001, 34). A polgármester javaslata valamivel később, 1952-ben, a Megyei Könyvtár megalapításával vált valóra.

1941-ben a múzeumi könyvtár gyűjteménye 25.419 darab kötetet tartalmazott, a növekvő gyűjtemény változatlanul további helyet és méltó könyvtári körülményeket kívánt volna, ám csak a második világháború után, 1949-ben született döntés arról, hogy a múzeumi könyvtár gyűjteménye fogja az alapját képezni a városi közkönyvtárnak, mintegy 26 ezer kötettel. A könyvtár ekkor a Deák utca (mai Déryné utca) 5. szám alatti épületbe költözött.

Miskolc századfordulótól a második világháborúig tartó történetében a közkönyvtár sorsa a körülmények tekintetében alig változott, a szűkös elhelyezés, a kevés nyitvatartási idő, a prézensz használat mind ezekből következtek. Mégis, a gyűjteményt gondozó könyvtárosoknak köszönhetően a könyvtár törekedett a szakmai elvárások figyelembevételére, rendelkezett cédula- és szakkatalógussal. A mostoha körülmények ellenére a könyvtár gyűjteménye azonban ez alatt a fél évszázad alatt is folyamatosan gyarapodott, helyi személyek értékes hagyatékával gazdagodott. A könyvtárhasználók aránya a lakosság növekedésével együtt fejlődött, változott. Az alapításkor kiállított 700 kötetes gyűjtemény a század közepére megközelítette a 26.000 kötetes állományt, mely a miskolciak közkönyvtárának törzsanyagává vált. A különböző szervezeti keretekben működő könyvtárak ezt a gyűjteményt egymás utódként megörökölték és az utókor számára folyamatosan átmentették.

Harmadik mérföldkőként 1949-ben Városi Könyvtár alapításáról döntött a város a Deák (mai Déryné) utcában, mely befogadta a múzeumi nyilvános könyvtár gyűjteményét és néhány éves, rövid működés után megalapozta az 1952 őszi létrejött megyei könyvtár állományát.

A második világháborút követő években a könyvtárügy több szálon is újra „napirendre” került, megélenkült, hiszen a városi közkönyvtári ellátás mellett a szakkönyvtári feladatok és a területi ellátás is megoldásra várt. 1947-ben a nyilvános közkönyvtár még a múzeum épületében, egy kb. 5 x 6 m nagyságú helyiségben működött, mintegy 36 ezer kötettel. A

nyitvatartási idő minden nap 9–12 óra és 15–17 óra közé esett (PRÓKAI–VENYIGÉNÉ 2012, 13).

1949 tavaszán a megyében két körzeti könyvtár létesült, a borsodi ellátás a Miskolci Körzeti Könyvtár, az abauji terület ellátása a Szikszói Körzeti Könyvtár feladata lett. Az áprilisban létesült miskolci könyvtár vezetője Nagy József, a májusban alakult szikszói könyvtár vezetője Szőnyi László (a későbbi Megyei Könyvtár első igazgatója) lett (PRÓKAI–VENYIGÉNÉ 2012, 13). A körzeti könyvtárak hálózati feladata a területükön működő népkönyvtárak szervezése, módszertani támogatása lett. A Miskolci Körzeti Könyvtár az akkori Megyei Tanács épületének földszinti helyiségeiben kapott helyet.

1948–49-ben a Városi Tanács fenntartásába került a Miskolc lakosságának könyvtári ellátását szolgáló Városi Könyvtár, amely a Borsod-Miskolci Múzeum könyvtárának anyagát vette át. A gyűjtemény nagyságát ekkor 36–40 ezer kötetre becsülték, ám ennek zöme a század első feléből megörökölt prézensz, helyben használatra alkalmas állomány volt, a kölcsönözhető könyvek mindössze 7000 kötetet jelentettek. A városi könyvtár önállóvá válásának szorgalmazását a város már 1948-ban megkezdte, az 1949. július 11-i közgyűlés jegyzőkönyve szerint a könyvtár a színház Déryné utcai épületének 2. emeletén kapott új helyet, ahová a költözést csak 1950-re fejezték be.

Ugyanide költözött a budapesti székhelyű Központi Technológiai Könyvtár miskolci fiókkönyvtárának (számos forrásban Műszaki Könyvtár néven szerepel) anyaga, mintegy 1000 kötet műszaki témájú szakkönyvvel. A „Műszaki Könyvtár” hivatalosan 1950. január 29-én nyílt meg, vezetője Fazekas István lett, aki később a Megyei Könyvtár elsőgenerációs munkatársai közé tartozott. Szervezetileg a két könyvtár egymástól függetlenül működött, de a dologi költségek feléhez és a helyiség biztosításához a város hozzájárult (PRÓKAI–VENYIGÉNÉ 2012, 14).

Az 1949-ben megalakult Városi Könyvtár gyűjteményébe a múzeumi könyvtár átadott anyagán kívül az Eperjesről áttelepített, időközben megszűnt Evangélikus Jogakadémia könyvtára, néhány kisebb egyesületi könyvtár, dr. Hacker Ervin jogakadémiai tanár hagyatéka, valamint a kitelepített családoktól összegyűjtött magánkönyvtári anyag is bekerült. Utóbbi egy részét a családok később (1957-ben) visszakérhették, visszakaphatták. A Jogakadémia Könyvtárának a Városi Könyvtárba való átadását a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 1533-1/1950. VI. 1. sz. rendelete határozta el, amelyet számos jogakadémiai tanár és hallgató támogatott, a gyűjtemény megmentése

érdekében. A Jogakadémia könyveiben elhelyezett ex librisek a II. Rákóczi Ferenc Könyvtár példányaiban ma is őrzik az egykori tulajdonost. A Városi Könyvtár vezetője ezekben a kezdeti években dr. Uhlmann Aladár lett, aki később az egyetemi könyvtár élére került (PRÓKAI–VENYIGÉNÉ 2012, 14).

1951-ben a szervezetenként egymástól függetlenül, de azonos épületben működő két könyvtár anyaga, a Városi Könyvtár és a Technológiai fiókkönyvtár gyűjteménye egyesült, és a Városi Tanács fenntartásába került (PRÓKAI–VENYIGÉNÉ 2012, 15). A két könyvtár gyűjteményének összeolvadásával létrejött Városi Könyvtár azonban nem volt hosszú életű, 1952 őszén három könyvtár összevonásával, minisztertanácsi határozat (2042-13/1952. VI. 14. M. T.) értelmében, *negyedik mérőföldkőként* megalakult a Megyei Könyvtár.

A három könyvtár (városi, körzeti, technológiai-műszaki) anyagának nagyságáról eltérő adatok állnak rendelkezésre, a források szerint azonban az összevonás eredményeként a Megyei Könyvtár induló állománya mindenképpen meghaladta a 100–120 ezer kötetet (PRÓKAI–VENYIGÉNÉ 2012, 19). Hodobay Sándor polgármester ugyan már 1937-ben javasolta, hogy az „öreg” múzeumból a könyvtár költözzön át a Kereskedelmi és Iparkamara épületébe, erre azonban csak 1952-ben került sor. Ezáltal a 20. századi miskolci közkönyvtári dokumentumok gyűjteményi örököse a városi feladatokat is ellátó Megyei Könyvtár lett.

Az alapítás évében a könyvtár a Kereskedelmi és Iparkamara Szabadság tér 3. sz. (mai Erzsébet tér) alatti épületébe költözött, kb. 600 négyzetméternyi alapterületre. A könyvtár 1952–1956 között a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Tanács VB Megyei Könyvtára nevet viselte (PRÓKAI–VENYIGÉNÉ 2012, 16).

A könyvtár a városi feladatok mellett a járási, megyei hálózati és szakmai módszertani feladatokat is ellátta. 1952-től már önálló gyermekrészleg, 1954-től könyvtárközi kölcsönzés is működött a könyvtárban. A város lakossága az 1950-es években megközelítette a 110 ezer főt, a könyvtár forgalmi adatai szerint 1953-ban 2291 beiratkozott olvasó 43.710 kötetet kölcsönzött (PRÓKAI–VENYIGÉNÉ 2012, 22). A használói arány ebben az évben a lakosság számához viszonyítva 2%-os volt.

A könyvtár vezetése 1954-ben kérvényezte, hogy helyi szerzők, személyiségek közül választhasson névadót a könyvtár számára. Ez hosszas levelezéssel járt, de hivatalosan a könyvtár csak 1956. szeptember 23-tól kezdte használni a jóváhagyott *II. Rákóczi Ferenc Könyvtár* nevet.

Az 1956 szeptemberétől II. Rákóczi Ferenc Könyvtár néven működő intézmény keretéből 1960 elejétől a Városi Könyvtár önálló vezetéssel és hat fiókkönyvtárral kivált. Ez a szakítás a hullámvölgyek közé tartozik, jelentőségében az *ötödik mérőföldkő* lett. Több mint ötven éven keresztül az eredeti anyaintézmény a megyei feladatok mellett a városi feladatokat is ellátta, így a fiókhálózattal párhuzamosan működött a városban egészen 2012 végéig, a két – történetileg és gyűjtemény tekintetében is összetartozó – intézmény újbóli összevonásáig. Ez alatt az időszak alatt a városnak valójában két, városi feladatokat ellátó nyilvános közkönyvtára volt, mintha a század első felének közkönyvtári nehézségeit a történelem a század második felében ezzel a duplázódással, párhuzamossággal „kárpótolni” akarta volna.

A Megyei Könyvtár szervezetéből hat fiókkönyvtárral kiváló Városi Könyvtárat az 1960-as év elejétől Gáspár Mihály, 1964-től Kordos László vezette. Ettől kezdve a két könyvtár a város területén a nyilvános közkönyvtári feladatokat párhuzamosan látta el egymás mellett. A város történelmi közkönyvtári gyűjteménye azonban a Megyei Könyvtárban maradt.

A Városi Könyvtár kiválásával a korábban a Megyei Könyvtár kereteiben működő fiókkönyvtárak alkották az új városi hálózati könyvtár alapjait: a diósgyőri Petőfi Sándor Könyvtár, a martintelepi Tompa Mihály Könyvtár, a hejőcsabai Gárdonyi Géza Könyvtár és három letéti könyvtár (görömbölyi, szirmai, ómassai), amelyek később megszűntek (KIS 2001, 50). 1961 végére a fiókok száma hatról tizenhatra növekedett, arra törekedve, hogy szolgáltatásaik a város egész területét lefedje. Névadóik a városban élt híres írók, költők lettek. 1963–1971 között a kölcsönzőhelyek száma 25–31 között mozgott (KIS 2001, 54). 1964-ben a Szabó Lőrinc Könyvtárban megnyílt az idegen nyelvű részleg. A „Miskolc a könyvtárak városa” szlogen idején a számos más könyvtártípus mellett a fiókkönyvtárak „rekordszáma” 33 volt, de ez a mennyiség folyamatosan változott.

1971-ben nyílt meg a Szentpéteri kapuban működő József Attila Könyvtár (KIS 2001, 57), és új helyre, nagyobb alapterületre költözött a Tompa Mihály Könyvtár. 1970–1975 között tíz kisebb könyvtár megszűnt (KIS 2001, 59). A városi hálózati gyűjtemény 1975 végén meghaladta a negyedmilliós nagyságot. 1976-ban csatolták a városi hálózathoz az első református miskolci iskola megőrzött dokumentumait, a Lévay József Tudományos Gyűjtemény keretében (KIS 2001, 74).

Az 1980-as évek elején néhány Miskolc környéki település ellátása is a Városi Könyvtárhoz került, majd 1985-ben a korábban Miskolci Járási, majd Miskolci Többcélú Kistérségi Társulás keretében működő Könyvtári Társulás központi ellátási feladatát is megkapta a Városi Könyvtár a Megyei Könyvtártól, 46 településsel (Kis 2001, 75).

A Déryné utcából 1994-ben költözött a Mindszent tér 2. szám alatt található, felújított épületbe a Szabó Lőrinc Könyvtár. A '90-es években megkezdődött a városi hálózat számítógépekkel való ellátása, amely az évtized folyamán gyors léptékkal valósult meg: 1993-ban két, 1999-re 21 számítógép került a könyvtárakba (Kis 2001, 98). A könyvtári gyűjteményt a TINLIB, később a Hunteka integrált könyvtári rendszerben dolgozták fel.

A városi hálózat életében meghatározó változások történtek az ezredfordulót követően: korábban Miskolci Városi Könyvtár néven szerepelt, 2010. július 1-től Miskolci Városi Könyvtár és Információs Központ lett, majd ezen a néven 2012. április 1-től nonprofit közhasznú Kft-vé vált. Az 1094/2012. sz. Kormányhatározat alapján 2013. január 1-től a város fenntartásában összevonták a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtárral.

Az 1952 őszén alakított Megyei Könyvtár lendületesen gyarapodó könyvtári gyűjteménye hamarosan kinőtte az épületet, ezért az igazgató már 1959-ben fölvetette egy új épület megépítésének szükségét, melynek első tervei 1963-ra elkészültek. Az eredeti tervek a Városházával szemközti telekre készültek, ám az utcafronton lebontott épületek kitérték a panorámát az Avas felé, amelynek látványához a város akkori vezetői ragaszkodtak. Az eredeti, akkori Tanácsház, mai Városház térre tervezett épület Kempfner Anna építésmérnök diplomaterve volt, melyet a könyvtár megvásárolt (PRÓKAI–VENYIGÉNÉ 2012, 45).

Az új, Népkert melletti épület alapkövetelére 1969. október 1-jén került sor, Dézsi János tervdokumentációja alapján (PRÓKAI–VENYIGÉNÉ 2012, 47). Az 1972-es évet városi *hatodik könyvtártörténeti mérföldkönek* tekintjük, hiszen ekkor fejeződött be az első, könyvtár számára tervezett épület kivitelezése Miskolcon a Népkert mellett, a Megyei Könyvtár számára. Az új, 4800 m²-es épület átadása előtt a megyei és a városi könyvtár vezetői terveket készítették az intézmények összevonására, erre azonban akkor nem került sor.

Az új épület átadása 1972. május 28-án, az akkori Ünnepi Könyvhéttel egy időben valósult meg. Megálmodója a legendás híró első igazgató, Szőnyi

László volt, a megnyitáskor azonban már nem ő vezette a könyvtárat, 1952 októberétől 1971. december 31-ig tartott vezetői megbízása (PRÓKAI–VENYIGÉNÉ 2012, 52).

A történelem igazságosztó Justitiája a könyvtár régi épületét, ahol 1952–1972 között működött, az eredeti anyaintézmény utódjának, a Herman Ottó Múzeumnak adta hivatalosan vissza, 1972. június 30-án. A könyvtári gyűjtemény ekkor meghaladta a 160 ezer kötetet, az olvasók száma pedig a 10 ezret. A város ekkori lakosságához (181.398) viszonyítva a használói arány 5,5%-osra növekedett. A '70-es években az új épület vonzásának megfelelően növekedett az olvasók száma, az évtized végére meghaladta a 16 ezret, a '80-as évek elejére elérte a 17 ezret (PRÓKAI–VENYIGÉNÉ 2012, 68), amely arányaiban 10%-os használói arányt jelentett. A Megyei Könyvtárban a '80-as évek végétől megkezdődött a számítógépek alkalmazása, kezdetben Textlib, később Corvina integrált könyvtári rendszerben.

Jelentős gyűjteményi gyarapodást jelentett az a tény, hogy a könyvtár 1978–1998 között, regionális szerepkörben, húsz éven keresztül részesült az országos kötelespéldány szolgáltatásból. Az ezáltal több mint félmillió nagyságrendet elérő gyűjtemény teljes számítógépes feldolgozására 1998–2018 közötti húsz évben került sor. Az intézmény a főfoglalkozású munkatársak tekintetében 1990-ben érte el története legmagasabb számát, 103 fővel és negatív rekordját 2012-ben 49 fővel.

A könyvtár a rendszerváltozást követő évtizedekben a régió legnagyobb nyilvános közkönyvtárává vált, amikor újabb fordulóponthozott életében a törvényalkotói szándék. 2013 januárjától a Miskolci Városi Könyvtár és Információs Központ önálló működése megszűnt, Miskolc Megyei Jogú Város fenntartásában beolvadt a II. Rákóczi Ferenc Megyei és Városi Könyvtár szervezetébe. Ezzel a *hetedik könyvtártörténeti mérföldkövel* a város közkönyvtára az ország legnagyobb megyei, majd megyei hatókörű városi könyvtárává vált. Száz évre volt szükség ahhoz, hogy a város könyvtártörténetében a közkönyvtár ügye az 1912-es elmarasztaló, utolsó országos helyről 2012 végére, 2013 elejére, nagyságát tekintve az élvonalba, az első helyre kerüljön.

Az 1997. évi CXL. törvény a megyei hatókörű városi könyvtárak feladatait a 2013–2018 közötti időszakban folyamatosan bővítette. A Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer keretében a 2007-re visszanyúló mozgókönyvtári ellátás előzményének helyére egy magyar kistéleplési könyvtári modell lépett, mely

komoly állami támogatásban részesül. Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 2013-ban a kistéleplési ellátáshoz 297 önkormányzat csatlakozott, 2018-ra számuk 325 településre, 2019-ben 327-re növekedett. Ez az országosan is kezdettől fogva legmagasabb mennyiségi adat komoly kihívás elé állította a könyvtár szervezetét, vezetőit, munkatársait. A kistéleplések ellátása könyvtári, információs és közösségi szolgáltatóhelyek vagy könyvtárbuszos ellátás keretében valósul meg. A feladat és a megye nagysága miatt az alkalmas városi könyvtárak szolgáltatás-megosztási szerződés keretében csatlakoztak a megvalósításhoz. Kezdetben 10, később 8 város bevonására került sor.

A városi feladatok keretében az összevonásra került megyei és városi könyvtárak utóda Miskolcon a Görgey utcai központi épületben és városszerte 7 fiókkönyvtárban látja el feladatait, 101 fős, önállóan gazdálkodó intézményben. 2017 sikere lett a Minősített Könyvtár cím elnyerése, amely az előző évek komoly minőségbiztosítási csapatmunkájának eredménye.

Az elmúlt hat év (2013–2018) eredményei közé tartozik a kistéleplési és fiókkönyvtárak megújítása. 2018 végéig a megyében 54 kistéleplésen került sor a 21. századi igényeknek megfelelő könyvtári szolgáltatóhelyek, közösségi terek kialakítására, pályázati forrásokból és állami támogatással megvalósuló megújítására. Intézményi kereten belül megújult két fiókkönyvtár, a diósgyőri Petőfi Sándor Könyvtár és a Szentpéteri kapuban található József Attila Könyvtár. 2018-ban megkezdődött a központi épület padlóburkolatának cseréje is, melynek során a földszint és az első emeleti szolgáltató tér újult meg, a fenntartó város támogatásával.

Miskolc város és a megye kulturális életében meghatározó szerepet játszik a könyvtár programjaival, rendezvényeivel is. Az olvasásnépszerűsítő, ismeretterjesztő, szórakoztató felnőtt és gyermek programok több tízezres nagyságrendben keltik föl az érdeklődést és szolgálják ki a közönséget. Sikereink részeként a könyvtárat látogató regisztrált használók aránya az elmúlt években meghaladta a 18%-ot. A könyvtár infrastruktúrája, számítógépparkja, gépkocsi flottája az elmúlt években kiemelt ütemben fejlődött. A hagyományos literáció, az olvasás és írástudás fejlesztése mellett egyre növekvő szerepet kap a digitális írástudás támogatása, a helyi digitális tartalmak körének bővítése, megőrzése, szolgáltatása.

A városi és megyei könyvtári összevonás eredményeként a miskolci történelmi közkönyvtári gyűjtemény – közös fedél alatt – méltó örökségként őrzi a múlt évszázad könyvtári gyarapodásait, a helytörténet

írott és képi emlékeit, értékes hagyatékok muzeális darabjait, unikumait. A városi és megyei könyvtárak összevonásával a miskolciak több mint egymillió nagyságú gyűjteményhez férnek hozzá Miskolc bármely pontján, egyetlen, közös beiratkozással.

A 21. század második évtizedében a miskolci közkönyvtár a 2011–2012-es mélypontról emelkedve, az állami támogatásoknak köszönhetően olyan hét bő esztendő részese lett, amely történetének egyik meghatározó időszakává, hetedik mérőföldkövévé vált.

A jelentőségük okán kiválasztott mérőföldkövek egymást követő időintervallumai három és negyvenegy év között mozognak (1878, 1899, 1949, 1952, 1960, 1972, 2013), amely jelzi a miskolci könyvtárügy változásainak hullámzó intenzitását, a mélypontokat és kiemelkedéseket. Számos más szakmai szempont (a gyűjtemény, a forgalom, a feladatok tekintetében) indokolhatja más mérőföldkövek kiemelését, amelyek szerepe a történelmi távlatokban felerősödhet.

Miskolc könyvtárainak, kulturális életének genius loci-ját „az a szerény és láthatatlan, de szívós és nagyszerű energia rejtegeti, amely itt él valahol halhatatlanul az Avas alján, a Szinva-parton és bármily csapást vagy pusztulást hoznak is az idők, új munkára serkent” (ZSEDÉNYI 1929, 29). Miskolc közkönyvtárainak száznegyven éves története, változó könyvgyűjteményével a város kulturális életének meghatározó korszaka és szellemi öröksége.

IRODALOM

DOBROSSY István (főszerk.)

2003 *Miskolc története 4/2. 1848-tól 1918-ig.* Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár, Miskolc.

DOBROSSY István–STIPTA István (szerk.)

2007 *Miskolc története 5/2. 1918-tól 1949-ig.* Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár, Miskolc.

KIS Józsefné (szerk.)

2001 *Miskolc város közkönyvtárának története, 1899–1999.* Miskolci Városi Könyvtár, Miskolc.

PRÓKAI Margit–

VENYIGÉNÉ MAKRÁNYI Margit (szerk.)

2012 *60 év a Megyei Könyvtár életéből. Könyvtártörténelmi „kolligátum” a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár életéből, 1952–2012.* II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár, Miskolc.

TÓTH Katalin

2000 A miskolci evangélikus egyházközség könyvtárának története, 1817–1924. *Szülőföldünk*, 27. 47–64.

VOIT Krisztina

1999 Adalékok a miskolci Herman Ottó Múzeum első évtizedeinek történetéhez. *A Herman Ottó Múzeum Évkönyve*, XXXVIII. 1273–1288.

ZSEDÉNYI Béla

1929 *Miskolc szellemi élete és kultúrája*. Magyar Jövő Nyomdaüzem és Lapkiadóvállalat Résztársaság, Miskolc.

MILESTONES IN THE HISTORY OF PUBLIC LIBRARIES OF MISKOLC

Keywords: Miskolc, History of libraries, Public libraries, Local history

The history of public libraries of Miskolc can be pursued from the middle ages to the present days. Difficult circumstances and financial problems frequently occurred during this period, but the opposite of these issues was proven over and over again as well.

The first medieval reformed church school laid the foundation of public library system that brought value and richness in the cultural life of Miskolc. The history of public libraries goes back to the second half of the nineteenth century. In 1878, evangelical congregation opened the first public library in Miskolc, accessible for the residents irrespective of religion. This was the first milestone in the history of public libraries.

Borsod-Miskolczi Community Culture and Museum Association established a public museum and library in 1899 that is considered the predecessor of public libraries in Miskolc and the second milestone in the history of public libraries. In the first half of the twentieth century, the residents of Miskolc would like to build a Culture Palace with a public library; unfortunately, it could not be delivered because of the difficult period after the World War I. At that time, the library was located in a house owned by the museum in Papszer Street.

As the third of the milestones, the leaders of the city established the Regional Library of Miskolc in Déryné Street in 1949. Its collection consisted of the documents of the museum library. In 1952, public library tasks were taken over by the county library. Although Mayor Sándor Hodobay suggested moving the library from the museum to the Chamber of industry and commerce in Square Elisabeth in 1937, it came to that fifteen years later, in 1952. In this way, the county library became the heir of public library documents in Miskolc. With this concentration of different collections, it can be regarded as the fourth milestone in the history of public library system of Miskolc.

In 1956, county library changed its name to II. Rákóczi Ferenc Library. In 1960, City Library seceded from II. Rákóczi Ferenc Library with substantive management and six deposit libraries. This breakup became the fifth milestone. For more than fifty years, until 2012 the County Library and City Library had been working parallel for the readers of Miskolc serving city and county tasks as well.

In 1972, a new seat was given to the library, a building designed specially for the County Library next to Népkert area. It is the sixth milestone in the history of public libraries of Miskolc. According to the original plans, the new building would have taken place opposite the city hall. After the street-facing buildings were demolished, the spectacular view of Avas unfolded, so the city authorities did not want to give up on the bright panorama. The management of county and city library drew up a plan on unifying the two libraries, but it did not come to that then.

In 2013, Miskolc City Library and II. Rákóczi Ferenc Library merged. The unified institution has been working on the financial support of Miskolc city under the name of II. Rákóczi Ferenc County and City Library. With this seventh milestone, the public library of Miskolc has become the biggest city and county library in Hungary. [translated by Tímea Dúró]

